

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ДЕРЖАВНИМИ ВИЩИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ

© 2016 КОВНІР Д. А.

УДК 378.018

Ковнір Д. А. Аналітичне забезпечення надання освітніх послуг державними вищими навчальними закладами

Мета статті полягає в тому, щоб виявити переваги в наданні освітніх послуг різними ДВНЗ України. На основі позицій учених, а також нормативно-правових актів досліджено етимологію поняття «освітня послуга». Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» освітні послуги ДВНЗ визначають п'ять складових фінансових потоків, які забезпечують їх діяльність: а) держбюджетне фінансування; б) позабюджетні кошти на надання платних освітніх послуг громадянам України; в) валютні кошти, які ДВНЗ отримують за контрактну підготовку іноземних громадян; г) госпрозрахункові кошти від виконання договірних робіт для підприємств і організацій; д) позабюджетні кошти за надання ресурсів (землі, обладнання, приміщення) юридичним особам. Визначено структуру освітніх послуг ДВНЗ. Здійснено порівняльну характеристику провідних державних вишів Полтавського регіону та КНЕУ ім. В. Гетьмана. Надано пропозиції щодо покращення якості наданих освітніх послуг державними вищими навчальними закладами.

Ключові слова: державні вищі навчальні заклади (ДВНЗ), освітня послуга, надання послуг, структура доходів, якість освітніх послуг ДВНЗ.

Рис.: 4. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 10.

Ковнір Дмитро Андрійович – аспірант, кафедра обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03680, Україна)

E-mail: dkovnir@i.ua

УДК 378.018

Ковнір Д. А. Аналитическое обеспечение предоставления образовательных услуг государственными высшими учебными заведениями

Цель статьи заключается в том, чтобы выявить преимущества в предоставлении образовательных услуг различными ГВУЗ Украины. На основе позиций учёных, а также нормативно-правовых актов исследована этимология понятия «образовательная услуга». В соответствии с Законом Украины «О высшем образовании» установлено, что образовательные услуги ГВУЗ определяются пятью составляющими финансовых потоков, обеспечивающих их деятельность: а) госбюджетное финансирование; б) внебюджетные средства на оказание платных образовательных услуг гражданам Украины; в) валютные средства, которые ГВУЗ получают за контрактную подготовку иностранных граждан; г) хозрасчётные средства от выполнения договорных работ для предприятий и организаций; д) внебюджетные средства за предоставление ресурсов (земли, оборудования, помещения) юридическим лицам. Определена структура образовательных услуг ГВУЗ. Осуществлена сравнительная характеристика ведущих государственных вузов Полтавского региона и КНЭУ им. В. Гетьмана. Даны предложения по улучшению качества предоставляемых образовательных услуг государственными высшими учебными заведениями.

Ключевые слова: государственные высшие учебные заведения (ГВУЗ), образовательная услуга, предоставление услуг, структура доходов, качество образовательных услуг ГВУЗ.

Рис.: 4. **Табл.:** 3. **Библ.:** 10.

Ковнір Дмитрій Андреевич – аспірант, кафедра учета в кредитных и бюджетных учреждениях и экономического анализа, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (пр. Победы, 54/1, Киев, 03680, Украина)

E-mail: dkovnir@i.ua

UDC 378.018

Kovnir D. A. The Analytical Provision of the Educational Services by the State Higher Education Institutions

The article is aimed at identifying advantages in providing the educational services by the various SHEI of Ukraine. On the basis of the positions of scholars, as well as legal acts, etymology of the concept of «educational service» has been studied. In accordance with the law of Ukraine «On the higher education» has been found that educational services are determined by the five constituents of the financial flows to ensure their activities: a) the State budgetary financing; b) extra-budgetary financing for the provision of paid educational services to citizens of Ukraine; c) financing in the foreign currency, which the SHEI are receiving from the contractual training of foreign citizens; g) self-sustaining financing from performing the contractual services for enterprises and organizations; d) extrabudgetary financing for the provision of resources (land, equipment, facilities) to the legal entities. The structure of the educational services by the SHEI has been determined. A comparative characterization of the leading public universities of the Poltava region and the Kyiv National Economic V. Hetman-University has been carried out. Suggestions to improve quality of the educational services by the State higher education institutions have been made.

Keywords: State higher education institutions (SHEI), educational service, provision of services, income structure, quality of educational services by the SHEI.

Fig.: 4. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 10.

Kovnir Dmytro A. – Postgraduate Student, Department of Accounting Credit and Budget Institutions and Economic Analysis, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03680, Ukraine)

E-mail: dkovnir@i.ua

Усі перетворення, що відбулися останнім часом у системі фінансування державних вищих навчальних закладів (ДВНЗ), свідчать про зменшення бюджетного фінансування. Тому в умовах недофінансування вищої освіти з боку держави керівництво державних вищих навчальних закладів постійно вишукує резерви зростання грошових надходжень саме від надання платних освітніх послуг, зокрема навчання на контрактній основі. У цих умовах перед керівництвом державних вищих навчальних закладів постають питання про вдосконалення існуючих механізмів управління

закладом освіти, необхідність проведення внутрішнього аналізу, який надавав би оцінку діяльності закладу за певний проміжок часу. Ефективність функціонування державного вищого навчального закладу залежить від результативності надання освітніх послуг.

В економічній літературі використовують низку підходів до трактування поняття «освітня послуга». На сьогодні це питання досліджувалося багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими, серед яких варто виділити таких: О. Дрозд, В. Кремень, М. Курко, О. Яриш, М. Ануфрієв, О. Бандурка, Р. Шаповал, В. Шилова, Г. По-

номаренко, В. Тимошук, К. Карчевський, В. Бесчастний, Б. Деревянко, О. Галайда, О. Южакова. Але, як показує практика, і досі виникає багато питань стосовно забезпечення надання освітніх послуг державними вищими навчальними закладами.

Мета статті полягає в тому, щоб виявити переваги в наданні освітніх послуг різними ДВНЗ України.

На сьогодні законодавством України передбачено, що державні вищі навчальні заклади є неприбутковими бюджетними організаціями, які діють відповідно до статуту та чинного законодавства, надаючи певний пакет освітніх послуг як на вітчизняному, так і на світовому ринках. Основною метою діяльності ДВНЗ є надання якісних освітніх послуг на основі планування витрат статутної діяльності в межах коштів цільового фінансування, тобто дотримання попередньо затвердженого кошторису. Умовою забезпечення здатності ДВНЗ зберігати заданий режим функціонування за найважливішими фінансово-економічними показниками є його фінансова стійкість, тобто можливість закладу нести відповідальність і вчасно погашати свої поточні та довготермінові зобов'язання. Тому ДВНЗ буде фінансово стійким за умови наявності в нього достатньої кількості фінансових ресурсів як для забезпечення стабільного функціонування, так і перспективного розвитку. Важливою умовою стійкості ДВНЗ є конкурентоспроможність освітніх послуг, які він пропонує.

Як вже зазначалось, сьогодні фінансування діяльності ДВНЗ з державного бюджету значно скорочується і призводить до виникнення негативного фінансового результату виконання кошторису по загальному фонду. Тому в ДВНЗ існує єдина можливість – це надання якісних додаткових платних освітніх послуг.

Згідно з чинним законодавством України, а саме – відповідно до Закону України «Про вищу освіту» [1], освітні послуги ДВНЗ визначають п'ять складових фінансових потоків, які забезпечують діяльність ДВНЗ: а) держбюджетне фінансування; б) позабюджетні кошти

на надання платних освітніх послуг громадянам України; в) валютні кошти, які ДВНЗ отримують за контрактну підготовку іноземних громадян; г) госпрозрахункові кошти від виконання договірних робіт для підприємств і організацій; д) позабюджетні кошти за надання ресурсів (землі, обладнання, приміщення) юридичним особам.

У сучасній економічній ситуації, коли на ринку освітніх послуг діє конкуренція, а щороку знижується держбюджетне фінансування, перед кожним ДВНЗ постає питання надання саме додаткових платних послуг. Перелік платних освітніх послуг, які можуть надаватися ДВНЗ наведено на *рис. 1*.

Також слід зазначити, що ключовими факторами, що впливають на формування фінансових результатів державних ДВНЗ, є доходи і видатки (*рис. 2*).

Проведемо дослідження фінансово-економічних результатів діяльності ДВНЗ. Зауважимо, що заклади освіти державної форми власності фінансуються за кошторисно-бюджетним методом [3]. Тобто діяльність державного вищого навчального закладу здійснюється на підставі кошторису, який надає йому повноваження щодо отримання доходів і здійснення видатків, визначає обсяг і спрямування коштів для виконання своїх функцій та досягнення цілей.

Згідно з Бюджетним кодексом України [5] бюджет ДВНЗ має дві складові: загальний та спеціальний фонди. Основним джерелом фінансування діяльності державних ДВНЗ є кошти загального фонду бюджету, що спрямовуються на підготовку фахівців у межах державного замовлення та проведення науково-дослідних робіт. У структурі фінансування і в структурі видатків коштів загального фонду кошторису пріоритетне місце займають видатки, пов'язані з оплатою праці та стипендіальним забезпеченням, тобто виплати, які мають соціальний характер. Усі інші видатки фінансуються за залишковим принципом і мають незначну питому вагу.

Додатково до коштів загального фонду бюджету бюджетні установи отримують власні надходження, що включаються до спеціального фонду. Згідно з Бюджет-

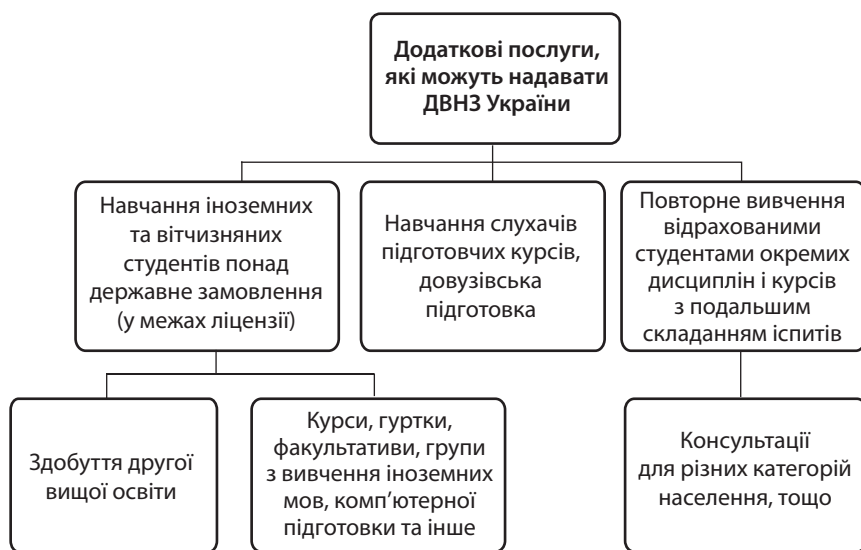

Рис. 1. Додаткові послуги, які може надавати державний вищий навчальний заклад України

Джерело: складено автором на основі [2].

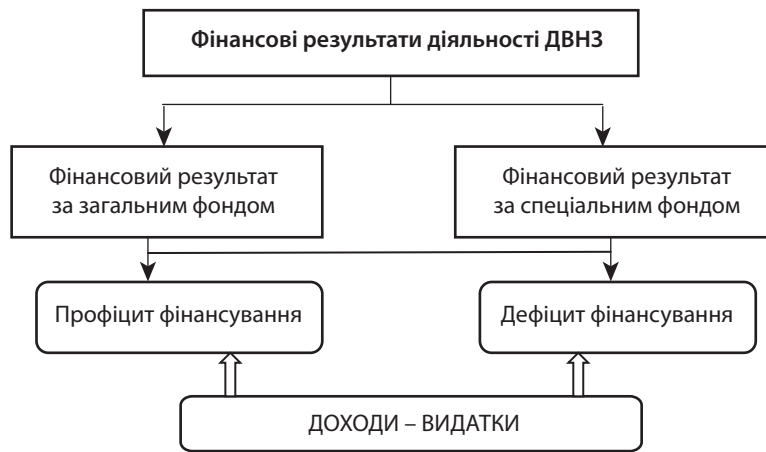

Рис. 2. Об'єкти оцінки результатів фінансово-господарської діяльності державних вищих навчальних закладів

ним кодексом України власні надходження бюджетних установ – це кошти, отримані в установленому порядку бюджетними установами як плата за надання послуг, виконання робіт, гранти, дарунки та благодійні внески, а також кошти від реалізації в установленому порядку продукції чи майна та іншої діяльності. Власні надходження бюджетних установ поділяються на такі групи: *перша група* – надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством; *друга група* – інші джерела власних надходжень бюджетних установ.

Доходи за загальним і спеціальним фондами складають дохід державного вищого навчального закладу. Схематичне узагальнення видів доходів державних ВНЗ представлено на рис. 3.

Отже, розглянемо структуру формування фінансового забезпечення діяльності провідних ДВНЗ Полтавського регіону та Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана (КНЕУ ім. В. Гетьмана). Аналітичні дані згрупуємо в табл. 1.

Для аналізу обрано ДВНЗ Полтавського регіону, що порівнюються з провідним ДВНЗ як України, так і

Рис. 3. Види доходів державних ВНЗ згідно зі статтею 13 Бюджетного кодексу України

Джерело: складено автором на основі [5].

Структура формування фінансового забезпечення діяльності провідних державних ВНЗ Полтавського регіону та КНЕУ ім. В. Гетьмана у 2015 р.

Назва та статус ДВНЗ	Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана	Полтавська державна аграрна академія	Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка	Полтавська Українська медична стоматологічна академія
Затверджено кошторисом обсяг власних надходжень, отриманих як плата за послуги, %	48,9	54,8	50,3	40,1
Затверджено кошторисом обсяг фінансування освітніх послуг за рахунок бюджетних асигнувань, %	51,09	45,14	49,66	59,9

Джерело: складено автором на основі [6].

Київського регіону, оскільки відомо, що останнім часом абітурієнти обирають саме вищі навчальні заклади великих міст за рахунок певних переваг, що дає цим вишам більшу фінансову незалежність.

Згідно з консолідованим рейтингом вищих навчальних закладів України за 2015 р. до провідних ДВНЗ Полтавського регіону належать Полтавська державна аграрна академія (ПДАА), Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка (ПНПУ ім. В. Г. Короленка), Полтавська Українська медична стоматологічна академія (ПУМСА) [4].

Отже, аналізуючи дані табл. 1, можна зробити висновки, що фінансовий стан Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана та Полтавської Української медичної стоматологічної академії є більш стабільним.

Розглянемо динаміку фактичних доходів спеціального фонду державних ВНЗ та їх структуру, котрі наведені на рис. 4 і в табл. 2.

Варто зауважити, що дані табл. 2 свідчать про те, що фахівцями КНЕУ ім. В. Гетьмана та ПУМСА були використані вдалі маркетингові підходи, які дали можливість саме в цих ДВНЗ встановити вартість платних послуг на рівні від 18 до 25 тис. грн. Окрім цього, варто виділити й таку перевагу, як якість наданих освітніх послуг. Якщо враховувати показники якості наданих освітніх послуг (табл. 3), то варто зазначити, що саме в КНЕУ ім. В. Гетьмана та ПУМСА порівняно з ПДАА та ПНПУ ім. В. Г. Короленка виділяється більша частка бюджетних місць; вони мають у своєму складі більший відсоток профільних кандидатів та докторів наук; випускають більшу кількість аспірантів та докторантів; мають значну кількість переможців студентських наукових конкурсів, учасників конференцій молодих учених; виконують роботи на замовлення провідних підприємств та організацій України; мають сучасне технічне оснащення ВНЗ та НДІ; для них характерна вузька профільність ВНЗ.

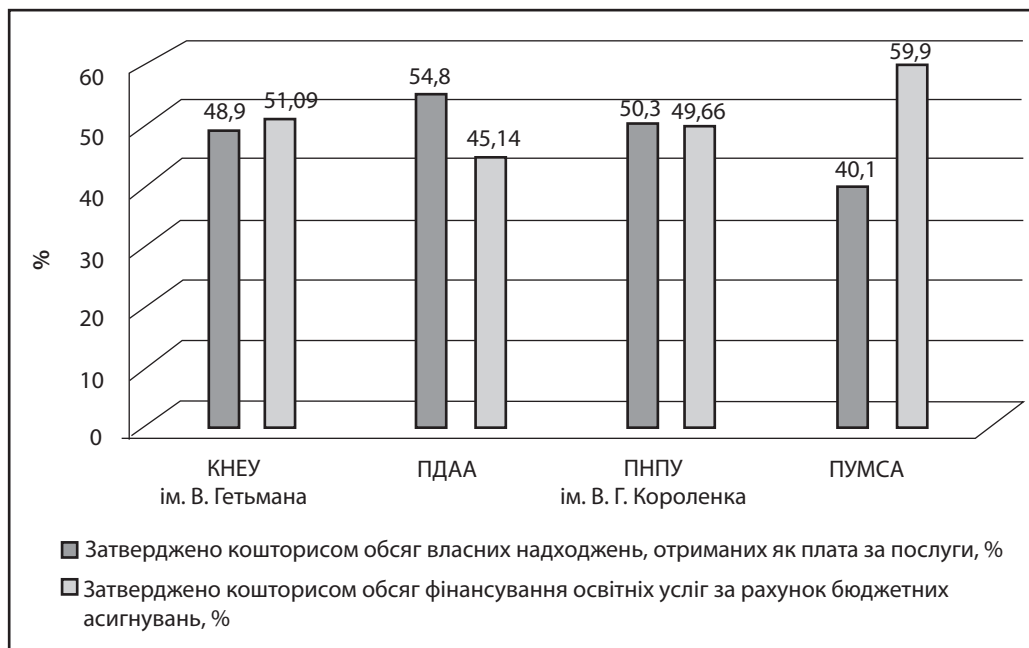

Рис. 4. Динаміка фактичних доходів спеціального фонду державних ВНЗ Полтавського регіону та КНЕУ ім. В. Гетьмана у 2015 р.

Джерело: складено автором на основі [7–10].

Оцінка динаміки фактичних доходів спеціального фонду державних ВНЗ та їх структура у 2015 р.

Назва та статус ДВНЗ	Усього нараховано доходів за звітний період, грн	У тому числі:			
		за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з функціональними повноваженнями, грн	від господарської та/або виробничої діяльності, грн	від оренди майна бюджетних установ, грн	від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна), грн
КНЕУ ім. В. Гетьмана	110447818,01	95143256,48	14319399,18	913895,74	71266,61
ПДАА	30800000,00	30521622,0	23607780,0	6563842,0	349000,0
ПНПУ ім. В. Г. Короленка	2697884,68	2661599,51	36285,17	62980,46	
ПУМСА	58440400,00	56560463,33	943723,77	936212,9	

Джерело: складено автором на основі [7–10].

Показники якості надання освітніх послуг державними вищими навчальними закладами

Показник	КНЕУ ім. В. Гетьмана			ПДАА			ПНПУ ім. В. Г. Короленка			ПУМСА		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Кількість кандидатів наук	631	625	619	220	220	215	241	241	208	378	372	370
Кількість докторів наук	96	117	140	28	29	29	34	35	23	85	88	92
Кількість педагогічних працівників	873	850	831	375	366	315	403	372	350	653	627	612
% кандидатів наук	72,3	73,5	74,5	58,7	60,1	68	59,8	64,8	59,4	57,9	59,3	60,5
% докторів наук	11	13,8	16,8	7,5	7,9	9,2	8,4	9,4	6,6	13,0	14,1	15,1
Учасники конференцій	2276	2317	2526	530	430	366	566	623	417	993	1057	982
Технічна оснащеність, дисплеї-нарних місць	1813	1735	1780	547	523	505	480	445	418	682	675	626

Джерело: складено автором на основі [7–10].

ВИСНОВКИ

Варто зазначити, що для всіх ДВНЗ основною умовою, яка забезпечить їх стабільний фінансовий стан, є надання якісних освітніх послуг, які можуть бути досягнуті за таких умов: існує задоволеність студентів і випускників рівнем набутої освіти; конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг випускників та державного вищого навчального закладу, який надає освітні послуги. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556- VII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2014. – № 37-38. – ст. 2004 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Постанова КМУ від 12 жовтня 2010 р. № 939 (внесено зміни до постанови КМУ від 27 серпня 2010 року № 796 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=796-2010-%EF>

3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

4. Консолідований рейтинг вищих навчальних закладів України за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/rating/25712/>

5. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

6. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2014/2015 навчального року // Статистичний бюлетень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_vnz_bl.htm

7. Бухгалтерська та статистична звітність КНЕУ ім. В. Гетьмана за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://kneu.edu.ua/ua/University_en/dostup/

8. Бухгалтерська та статистична звітність Полтавської державної аграрної академії за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pdaa.edu.ua/lib/docs/Звіт%20ректора%202015.pdf>

9. Бухгалтерська та статистична звітність Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка за 2014–2015 навчальний рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pnpu.edu.ua/ua/files/zvit-rektora-2014.doc>

10. Бухгалтерська та статистична звітність Полтавської Української медичної стоматологічної академії за 2015 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://umsa.edu.ua/stat79/zvit_rektora_15.pdf

Науковий керівник – Кондратюк І. О., кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

REFERENCES

“Bukhhalterska ta statystychna zvitnist KNEU im. V. Hetmana za 2015 rik” [Accounting and statistical reporting KNEU named after V. Hetman for 2015]. https://kneu.edu.ua/ua/University_en/dostup/

“Bukhhalterska ta statystychna zvitnist Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii za 2015 rik” [Accounting and statistical

reporting of Poltava state agrarian Academy for 2015]. <http://www.pdaa.edu.ua/lib/docs/Звіт%20ректора%202015.pdf>

“Bukhhalterska ta statystychna zvitnist Poltavskoho nacionalnoho pedahohichnoho universytetu im. V. H. Korolenka za 2014-2015 navchalnyi rik” [Accounting and statistical reporting of Poltava national pedagogical University named after V. G. Korolenko for the 2014-2015 academic year]. pnpu.edu.ua/ua/files/zvit-rektora-2014.doc

“Bukhhalterska ta statystychna zvitnist Poltavskoi Ukrainskoi medychnoi stomatolohichnoi akademii za 2015 rik” [Accounting and statistical reporting Poltava Ukrainian medical dental Academy for 2015]. http://umsa.edu.ua/stat79/zvit_rektora_15.pdf

Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of education]. Kyiv: Yurinkom Inter, 2008.

“Konsolidovanyi reitynh vyshchlykh navchalnykh zakladiv Ukrainy za 2015 rik” [The consolidated rating of higher educational establishments of Ukraine in 2015]. <http://osvita.ua/vnz/rating/25712/>

[Legal Act of Ukraine] (2014). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

[Legal Act of Ukraine] (2010). <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=796-2010-%EF>

[Legal Act of Ukraine]. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

“Osnovni pokaznyky diialnosti vyshchlykh navchalnykh zakladiv Ukrainy na pochatok 2014/2015 navchalnoho roku” [Main indicators of activity of higher educational establishments of Ukraine at the beginning of 2014/2015 academic year]. https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_vnz_bl.htm